

مهارت: کشت گندم و جو

شماره شناسایی: ۱۱-۷۴ / ک

پیمانه مهارتی: مراقبتهای ویژه داشت گندم

شماره شناسایی: ۵ - ۱۱-۷۴ / ک

۵- تنک کردن زراعت گندم

بذرهای گندم مدتی پس از انجام اولین آبیاری جوانه زده، از خاک خارج می‌شوند. استقرار آنها پس از زمانی کم و بیش کوتاه کامل شده، تولید برگهای واقعی می‌نماید. در اغلب موارد تعداد و تراکم بوته‌های گندم بیش از حد معمول و مطلوب است. برای رسیدن به تراکم مطلوب و مناسب باید بوته‌های اضافی را حذف کرد. این عمل را «تنک کردن» می‌گویند.

۱-۵- عوامل مؤثر بر پرپشتی مزرعه گندم

پرپشتی مزرعه، باعث بروز رقابت شده، در نتیجه بوته‌های گندم ضعیف و عملکرد، کم خواهد شد. عواملی که باعث می‌شوند تراکم بوته در واحد سطح زیاد شوند عبارتند از :

۱-۱-۵- کاشت خیلی زود: در صورتی که عمل کاشت گندم را زودتر از موعد مقرر در منطقه انجام دهید، میزان پنجه‌زنی بالا رفته، در نهایت، تعداد ساقه‌ها در واحد سطح افزایش می‌باید و تراکم ساقه‌ها زیاد خواهد شد.

۲-۱-۵- خبره نبودن زارع بذرپاش: مهارت نداشتن کشاورز گندمکار باعث مصرف بیش از اندازه بذر می‌شود. نتیجه این امر، پرپشتی مزرعه خواهد بود (شکل ۵-۱).

۳-۱-۵- تنظیم نبودن دستگاههای بذرپاش: اگر دریچه خروج بذر در دستگاه سانتریفیوژ زیادتر از حد باز باشد و سرعت تراکتور تنظیم نیاشد ریزش بذر زیاد خواهد بود. در نتیجه مزرعه پرپشتی خواهد داشت.

۲-۵- زمان تنک کردن گندم

در زراعتهای پرپشت، برای جلوگیری از تراکم ساقه‌ها و

شکل ۱-۵

خوابیدن آنها، باید قبل از به ساقه رفتن بوته گندم اقدام به تنک کردن مزرعه کنید.

۱-۲-۵- زمان تنک گندم بر حسب مرحله رشدی

در تقویم زراعی: با توجه به تقویم زراعی هر منطقه، زمان تنک کردن متفاوت است اما به طور کلی هر زمانی که بوتهای گندم ۲ تا ۴ برگه شده، کاملاً استقرار یافته ولی هنوز وارد مرحله ساقه دهی نشده‌اند می‌توانید اقدام به تنک کردن مزرعه گندم نمایید.

۳-۵- روش‌های تنک کردن گندم

عمل تنک کردن را می‌توانید به دو صورت زیر انجام دهید:

- چرای مزرعه توسط گوسفندان

- استفاده از هرس یا دندانه

البته راه‌های دیگری نیز وجود دارد که از نظر اقتصادی مقرن به صرفه نخواهد بود.

۱-۳-۵- چرای گوسفندان: قبل از تولید ساقه در گندم

می‌توانید با بردن گوسفندان به مزرعه گندم اقدام به تنک کردن نمایید (شکل ۵-۲).

در هنگام چرای گوسفندان باید دقت کنید که: رطوبت مزرعه زیاد نباشد، ضمناً چرای گوسفندان در مزرعه گندم این حسن را نیز دارد که براثر لگدکوب شدن مزرعه، ریشه‌های گندم تماس پیشتری با خاک پیدا می‌کنند. همچنین کلوخه‌های باقی‌مانده نیز خرد خواهند شد.

۲-۳-۵- دندانه‌زدن: در زراعتهای گستردۀ گندم که

امکان چرای گوسفندان وجود ندارد می‌توانید از هرس یا دندانه استفاده کنید. براثر کشیدن دندانه در سطح مزرعه گندم، تعدادی از پنجه‌ها و بوتهای از ریشه کنده می‌شود و مزرعه از حالت پرپشتی خارج می‌گردد.

شکل ۵-۲

— با توجه به وزن هزار دانه گندم و میزان بذر مصرفی که کاشته اید تعداد بوته را در یک متر مربع محاسبه کنید. تعداد بوته محاسبه شده را با میانگین بوته هایی که محاسبه نموده اید با یکدیگر مقایسه کنید. اگر تعداد بوته میانگین خیلی بیشتر از تعداد محاسبه شده است اقدام به عمل تنک کردن نمایید.

۴-۵- ضرورت غلتک زدن در گندم
۱- بخ زدن خاک مزرعه و عوارض نامطلوب آن بر روی گیاه گندم: همان طور که می دانید آب در صفر درجه سانتیگراد منجمد می شود و بر اثر این پدیده، حجم آن افزایش می یابد. از این رو، در فصل زمستان آب موجود در خاک نیز منجمد شده، افزایش حجم پیدا می کند. در نتیجه، افزایش حجم به ذرات خاک فشار وارد آورده و قشر سطحی خاک از قشر پایینی جدا می شود، این حالت باعث می گردد مشکلات زیر برای گیاه گندم به وجود آید:

الف - ریشه گندم از خاک جدا شده، عمل تعذیه گیاه با مشکل رو به رو گردد.

ب - موارد حاد بخ زدگی باعث می شود که ریشه از یقه گیاه جدا شده، باعث مرگ گیاه گردد.

فعالیت عملی

لوازم مصرفی: گلدان پلاستیکی، خاک مناسب کاشت گندم، تعدادی بذر گندم

— گلدان پلاستیکی کوچکی تهیه کنید.

— درون آن خاک مناسب کشت گندم بریزید.

— دو تا سه عدد بذر گندم درون گلدان بکارید.

— گلدان را آبیاری کنید و در جای مناسب قرار دهید تا دانه های گندم برویند.

— هنگامی که گندمهایا به مرحله پنجه زنی تزدیک می شوند

۴-۵- اصول تنک کردن مزرعه گندم

بذرپاشی گندم را به نحوی انجام دهید که مزرعه نیاز به تنک کردن نداشته باشد ولی اگر به علی بذر بیشتری در زمین پاشیده شد پس از سبز شدن مزرعه، اقدام به تنک کردن آن نمایید.

عواملی که باعث تراکم نامناسب در مزرعه گندم می شود عبارتند از :

— کاشت خیلی زود

— خبره نبودن فرد بذرپاش

— تنظیم نبودن دستگاههای بذرپاش و معیوب بودن آن برای تنک کردن مزرعه گندم زمان اجرای آن حائز اهمیت است. برای انجام آن می توانید از چرانیدن مزرعه توسط گوسفندان یا از هرس و دندانه استفاده کنید. در هنگام تنک کردن باید دقت کنید که آسیبی به بوته های باقی مانده وارد نشود و رطوبت خاک بالا نباشد زیرا باعث فشردگی بیش از حد خاک شده، در عمل هرس زدن شما را با مشکل مواجه خواهد کرد.

فعالیتهای عملی

لوازم عملیاتی: پلات (مربع یک متر در یک متر)

— پس از سبز شدن مزرعه گندم در زمان مناسب، به مزرعه گندم مراجعه کنید. به کمک مریبی خود تراکم مزرعه را بررسی کنید.

— برای این کار می توانید از پلات اندازی بهره بگیرید.

— در پنج نقطه از زمین، به طور تصادفی پلات را روی مزرعه گندم پرتاب کنید.

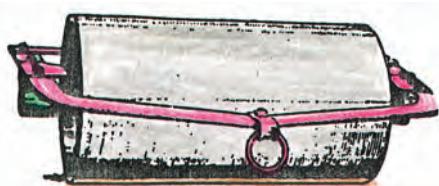
— تعداد بوته های گندم را در هر بار پلات اندازی شمارش کنید.

— میانگین تعداد بوته های گندم را در پنج بار پلات اندازی به دست آورید.

گلدان را آبیاری کنید و آن را درون جایخی یخچال قرار دهید.
 – قبل‌اً درجه کنترل دمای یخچال را تنظیم کنید تا دمای
 جایخی بیشتر از ۶ درجه سانتیگراد نشود.
 – پس از گذشت حدود ۶ ساعت گلدان را خارج کنید.
 – خاک گلدان و خاک اطراف ریشه را بررسی کنید. چه
 اتفاقی روی داده است؟
 – نتیجه مشاهدات خود را به صورت گزارش کتبی، به مریب
 تحويل نمایید.

۶-۵- زمان غلتک زدن

زمان غلتک زدن، بستگی بسیار به موقعیت آب و هوایی،
 موقعیت مکانی و نحوه استفاده از آن دارد.
 غلتک زدن در مزارع غلات، پس از سپری شدن خطر
 یخبدان زمستانه و گاووشدن مزرعه برای ایجاد تماس مجدد
 ریشه با خاک انجام می‌گیرد.

شكل ۳-۵- غلتک معمولی صاف

شكل ۴-۵- غلتک پره‌ای دو ردیفه

۷-۵- روشهای غلتک زدن

۷-۵-۱- استفاده از غلتک صاف در کاشت کرتی
 یا مسطح: این نوع غلتکها صاف‌اند و ممکن است از جنس
 چوب، سنگ یا فلز باشند. از این وسیله، پس از یخبدان
 زمستانه، به منظور چسباندن ریشه گندم و جو به زمین در مزارع
 کرتی یا کشت‌هایی که مسطح هستند استفاده کنید چون مزارع
 کرت‌بندی شده صاف هستند لازم است از غلتک صاف که تمام
 سطح خاک را می‌پوشاند استفاده کنید (شکل ۳-۵).

۷-۵-۲- استفاده از غلتک کنگره‌ای در روش
 شیاری: غلتکهای کنگره‌ای که پره‌های آن کنگره‌دار یا بدون کنگره
 نیز هست در روش‌هایی که پس از کاشت گندم و جو فاروئر
 زده اید یا با خطی کارهای غلات بذر آنها را کاشته‌اید برای چسباندن
 ریشه گندم و جو به خاک مورد استفاده قرار دهید (شکل ۴-۵).
 پره غلتک داخل شیار قرار می‌گیرد که ضمن فشردن داخل شیارها

مهارت: کشت گندم و جو

شماره شناسایی: ۱۱-۷۴ / ک

پیمانه مهارتی: مراقبتهای ویژه داشت گندم

شماره شناسایی: ۵ - ۱۱-۷۴ / ک

به طرفین شیار که بوته گندم یا جو بر روی پسته‌ها روییده‌اند نیز فشار وارد می‌کند در نتیجه ریشه گندم و جو به خاک می‌چسبد و می‌تواند آب و مواد غذایی را جذب کند.

فعالیت عملی

لوازم عملیاتی: تراکتور، غلتک مناسب

- بلافارسله پس از یخبندان زمستان، به مزرعه مراجعه کنید.

- چند نقطه از مزرعه را انتخاب کنید.

- در این نقاط به آهستگی خاکها را کنار بزنید.

- وضعیت ریشه‌ها را نسبت به خاک بررسی کنید.

- اگر ریشه‌ها از خاک جدا شده‌اند با توجه به روش کاشت مزرعه، غلتک مناسب را انتخاب کنید.

- غلتک را به تراکتور بسته، ضمن رعایت کلیه نکات ایمنی اقدام به غلتک زدن نمایید.

- باید توجه داشته باشید که هنگام غلتک زدن رطوبت خاک طوری باشد که خاک به پره غلتک نچسبد یعنی زمین مزرعه در حالت گاوورو باشد.

- از این فعالیت گزارش تهیه نمایید و به مری خود تحويل دهید.

۸-۵_ اصول غلتک زدن در زراعت گندم

با نحوه بختن خاک مزرعه و علت جدا شدن ریشه از خاک آشنا می‌شوید.

علایم و عوارض روی گیاه را دقیقاً بررسی می‌کنید.

زمان مناسب غلتک زدن را تعیین می‌کنید.

با توجه به روش کشت، غلتک مناسب آن را انتخاب می‌کنید.

چگونگی استفاده از غلتکها را می‌دانید.

مهارت: کشت گندم و جو

شماره شناسایی: ۱۱-۷۴-۱ / ک

پیمانه مهارتی: مراقبتهای ویژه داشت گندم

شماره شناسایی: ۵ - ۱۱-۷۴ / ک

۹-۵-دادن کود سرک به گندم

کودهای شیمیایی را همانطور که در مهارت‌های آماده‌سازی زمین و مراقبتهای ویژه داشت فراگرفته‌اید، می‌توانید در دو زمان متفاوت مصرف نمایید:

الف - به عنوان کود پایه هنگام آماده‌سازی زمین و بستر

بذر.

ب - پس از سبز شدن محصول.

۱۰-۵-علایم کمبود مواد غذایی در گندم

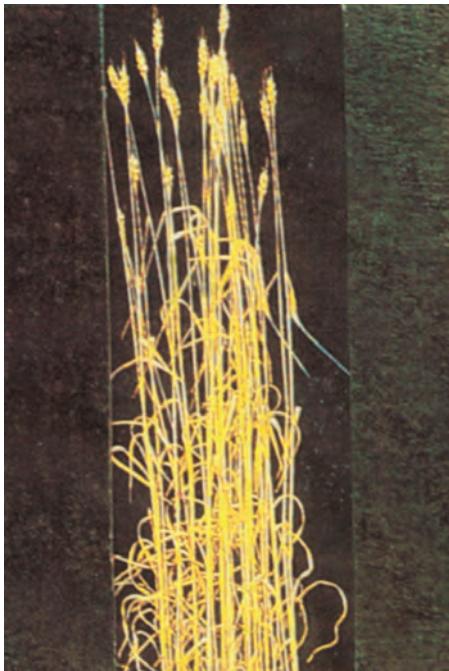
کمبود یک یا چند عنصر غذایی در گندم باعث کاهش عملکرد و افت کیفی در محصولات مزرعه شده، نیز گیاه در مقابل آفات و امراض ضعیف می‌گردد. خاک به تنهایی نمی‌تواند تمام نیاز غذایی را جبران کند بنابراین لازم است کمبود عناصر غذایی را با دادن کود جبران نمایید. کمبود هریک از عناصر غذایی در گندم عوارض مختلفی را در آن ایجاد می‌کند. که در زیر، به بعضی از این کمبودها و علایم آنها اشاره می‌شود:

کمبود ازت در خاک: با تغییر رنگ در برگ‌های گندم همراه است. در این عارضه رنگ برگ‌ها سبز مایل به زرد است در شرایطی که این کمبود شدید باشد:

الف - کاملاً برگ‌های گیاه زرد می‌گردد.

ب - رنگ ساقه سبز روشن و رشد طولی آن کم می‌شود.

ج - دانه‌های کوچک و چروکیده تولید می‌نمایند (شکل ۵-۵).

شکل ۵-۵

عارض کمبود فسفر:

الف - باعث کند شدن رشد گندم می‌شود.

ب - باعث تغییر رنگ در اندامهای هوایی از سبز به سبز تیره می‌گردد.

ج - برگها از قسمت نوک به تدریج می‌میرند و این وضع

مهارت: کشت گندم و جو

شماره شناسایی: ۱۱-۷۴ / ک

پیمانه مهارتی: مراقبتهای ویژه داشت گندم

شماره شناسایی: ۵-۱۱-۷۴ / ک

شکل ۵-۶

به طرف قاعده برگ پیش روی می نماید (شکل ۵-۶).
د - در حالت کمبود شدید فسفر، رنگ برگها و ساقه های
گندم ارغوانی شده، سنبله ها کوچک می مانند و به اندازه طبیعی
خود نمی رسانند.

عوارض کمبود پتاسیم:

الف - این عارضه در گندم باعث کوتاه شدن ساقه و میان
گره لاغر و ضعیف شدن دانه می شود.

ب - برگها به رنگ سبز تیره مایل به آبی در پهنه ک، و نیز
در حاشیه و نوک به رنگ زرد تغییر می یابند. در صورت ادامه
کمبود کم زردی برگها به حالت سوختگی تغییر می یابد. و
برگها ازین می روند (شکلهای ۵-۷ و ۵-۸).

شکل ۵-۸

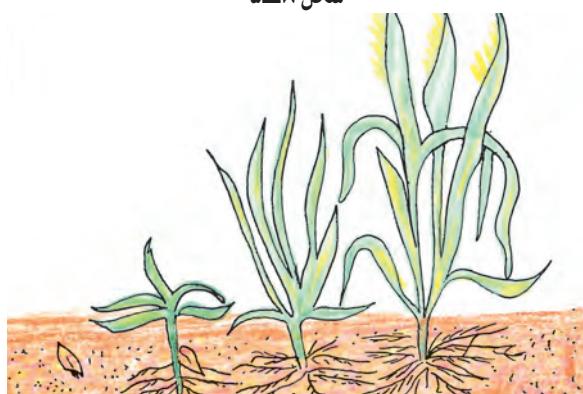

شکل ۵-۷

۱۱-۵- زمانهای مصرف کود سرک بر حسب مراحل رشدی گیاه

برای رفع کمبود ازت و افزایش عملکرد، کود سرک را در
دو تا سه نوبت باید در زمین مصرف نمایید. دلیل این امر پایداری
کم و قابل حل بودن ازت در آب و نیز متفاوت بودن نیاز گندم به
ازت در مراحل مختلف رشد می باشد.

زمانهای مصرف کود سرک، مراحل پنجهزنی، ساقه رفتن،
ظهور خوش و دانه بستن است (شکل ۵-۹).

ظهور خوش قبل از ساقه رفتن پنجهزنی هنگام کاشت

شکل ۵-۹

۱۲-۵- روش‌های مصرف کود سرک در گندم

کود سرک را می‌توانید با توجه به اندازه مزرعه، شیوه کاشت و امکاناتی که در اختیار دارید، به روش‌های مختلف در اختیار مزرعه گندم قرار دهید.

۱۲-۵- کودپاشی دستی: ابتدایی ترین روش

کودپاشی، پخش کود با دست است. در صورت دسترسی نداشتن به کودپاش و محدود بودن امکان آبیاری می‌توانید کود سرک را با دست بر روی زمین پخش کنید. در این روش پارچه مناسبی را به کمر بینید. مقدار لازم کود در درون پارچه بربیزید. دوسر پارچه را با یک دست بگیرید. با دست دیگر از داخل پارچه مشتی کود بردارید. سپس به آرامی کودهای داخل مشت خود را به سمت چپ و جلو پرتاب کنید. ضمن تکرار یکنواخت این عمل، به طرف جلو حرکت کنید.

تمام مزرعه را به همین روش می‌توانید کود سرک بدهید (شکل ۱۲-۵).

۱۲-۵- محلول پاشی بر روی شاخ و برگ: زمانی

که آبیاری مزرعه به صورت بارانی انجام می‌شود می‌توانید کود سرک را در حوضچه سیستم آبیاری بارانی حل نموده، از طریق این سیستم در اختیار مزرعه گندم قرار دهید.

اگر کود سرک شما به صورت مایع است و دستگاه محلول پاش در اختیار دارید می‌توانید آن را به صورت محلول بر روی اندامهای هوایی گندم پیاسید (شکل ۱۲-۶).

۱۲-۵- کودپاشی مکانیزه یا کودپاشی

سانتریفیوز: برای سرعت بخسیدن به کار و پخش یکنواخت کود در سطح مزرعه می‌توانید از کودپاش استفاده نمایید (شکل ۱۲-۷). توجه داشته باشید از این وسیله تا زمانی می‌توانید استفاده کنید که ارتفاع بوته‌های گندم کم باشد.

۱۲-۵- کوددهی همراه با آب آبیاری: در این

روش می‌توانید کود را در جریان آب آبیاری قرار دهید تا ضمن

شکل ۱۰

شکل ۱۱

شکل ۱۲

مهارت: کشت گندم و جو

شماره شناسایی: ۱۱-۷۴ / ک

پیمانه مهارتی: مراقبتهای ویژه داشت گندم

شماره شناسایی: ۵-۱۱-۷۴ / ک

عبور جریان آب کود در آب حل شده، در اختیار گیاه گندم قرار گیرد (شکل ۵-۱۳).

شکل ۵-۱۳

۱۳-۵-۵- نوع و مقدار کود سرک در گندم
کودهایی را که به صورت سرک در گندم مصرف می کنید بیشتر کودهای ازته هستند که قابلیت حل شدن در آب را دارند. مقدار مصرف آنها بستگی به مراحل رشد، شرایط آب و هوایی منطقه، نوع خاک و رقم موردنظر برای کاشت دارد.

۱۳-۵-۶- انواع کودهایی که به صورت سرک در گندم استفاده می شوند عبارت اند از:

کود اوره: که ۴۶ درصد ازت دارد و از بالاترین غلظت ازت در میان کودهای ازته جامد برخوردار است. گفتنی است که کود اوره با ترکیبهای کمتر از ۴۶ درصد نیز وجود دارد (شکل ۵-۱۴).

کود اوره به دلیل بالا بودن درصد ازت، اشتعال ناپذیری، حمل و نقل آسان، کم بودن هزینه تولید آن نسبت به سایر کودها، نداشتن خاصیت خورنده‌گی و قابلیت اختلاط با فسفاتها و پتاسیم بیشتر از سایر کودهای ازته مورد مصرف قرار می گیرد. این کود به صورت دانه‌های ریز سفیدرنگ (شکری) است و همین امر خاصیت انبارداری و پخش آن را نیز آسان می کند. مقدار مصرف آن بستگی به شرایط مزرعه دارد. در جدول زیر مقدار مصرف اوره در خاکهای مختلف برای زراعت گندم توصیه می شود و اگر بخواهید به صورت ازت خالص مصرف کنید این مقدار، بین ۵۰ تا ۱۲۰ کیلوگرم در هکتار می باشد.

نوع خاک	کود اوره مورد نیاز در هر هکتار بر حسب کیلوگرم
سبک	۲۰۰ - ۳۰۰
متوسط	۱۵۰ - ۲۰۰
سنگین	۱۵۰ - ۲۰۰

شکل ۵-۱۴

باید مزرعه شما از شرایط تعذیه‌ای مناسب برخوردار باشد. برای رسیدن به این هدف لازم است مراحل نیاز به کود سرک را به کمک کارشناسان شناسایی و با توجه به عواملی مانند حاصلخیزی خاک، سابقه کشت قبلی، نوع واریته مورد کشت، رطوبت قابل دسترس در طول دوره رشد و مقدار کود سرک مورد نیاز را در هر مرحله در اختیار مزرعه قرار دهید.

در هنگام مصرف کود سرک باید توازن مقدار کود با میزان رطوبت خاک را حفظ کنید تا از بروز ضایعات ناشی از مصرف غیراصولی کود جلوگیری کنید. مصرف بیش از نیاز گیاه به کود، اثرات منفی بر روی آن داشته، باعث آلودگی منابع آب و خاک می‌گردد.

فعالیت عملی

لوازم مصرفی: کود اوره

- در زمانهای مناسب، به مزرعه گندم خود مراجعه کنید.
- به کمک مریبی، هر بار زمان مصرف کود سرک را تعیین کنید.
- میزان کود سرک را با توجه به هر مرحله از رشد گندم به کمک مریبان محاسبه نمایید.
- با توجه به امکانات موجود، کود سرک را به یکی از روش‌های مناسب در اختیار گیاه گندم قرار دهید.
- اگر کود سرک را به وسیله سانتریفوژ یا دست پاش در اختیار گندم قرار می‌دهید آبیاری پس از عمل کوددهی لازم است.

کودهای ازته آمونیومی: این کودها از نمکهای آمونیومی به دست می‌آیند که شامل:

سولفات آمونیوم ۲۱ درصد ازت برای مناطق خشک

نیترات آمونیوم ۳۵ درصد ازت می‌باشد.

کودهای ازته نیتراتی: مانند نیترات آمونیوم، نیترات سدیم،

نیترات کلسیم و نیترات پتاسیم می‌باشد.

کودهای ازته با حلالیت قابل تنظیم: مانند اوره فرمالدئید و

اوره با پوشش گوگردی

۱۳-۵-۲—**مقدار کود سرک در مراحل مختلف رشد**

گندم: مقدار نیاز گندم به کود سرک در دوران مختلف رشد بسیار متفاوت است. اگر کود سرک به میزان 5° تا 15° کیلوگرم ازت خالص توصیه شده باشد شما می‌توانید این مقدار را به نسبتهاز زیر در مراحل مختلف مصرف نمایید.

در مرحله پنجه زدن ۲۵ درصد

در مرحله ساقه رفتن 5° درصد

در مرحله به خوش رفتن ۲۵ درصد

توجه داشته باشید که مصرف کود تابع شرایط مختلفی است.

همچنان که کمبود این مواد برای گیاه ایجاد مشکل می‌کند زیاد بودن آنها نیز اختلال می‌آفریند. از این‌رو، برای استفاده صحیح از انواع کودهای سرک، اعم از مواد کم مصرف یا پرمصرف، حتماً آزمایش تجزیه خاک را انجام دهید و با کارشناسان خاک‌شناسی برای تعیین میزان و زمان مصرف کودها مشورت نمایید.

۱۴-۵-۱—**اصول دادن کود سرک در زراعت گندم**

برای این که زراعت گندم خوب و پرمحصولی داشته باشید

آزمون نهایی

- ۱- یخ زدن خاک در مزرعه چگونه است؟ توضیح دهید.
- ۲- عوارض نامطلوب یخزدگی خاک بر روی گیاه گندم و جو را بنویسید.
- ۳- دلایل غلتک زدن و نیاز به آن را توضیح دهید.
- ۴- در چه موقعی اقدام به غلتک زدن می کنید؟
- ۵- زمان غلتک زدن به چه عواملی بستگی دارد؟
- ۶- علت تنک کردن مزرعه گندم را توضیح دهید.
- ۷- عواملی را که باعث بوجود آمدن تراکم بیش از حد مزرعه گندم می شود نام ببرید.
- ۸- اثر زود کاشتن گندم را بر پرپشتی مزرعه توضیح دهید.
- ۹- مقدار مصرف کود سرک در هر مرحله از رشد گندم را توضیح دهید.
- ۱۰- علایم کمبود ازت در گندم را شرح دهید.
- ۱۱- علایم کمبود فسفر در گندم را نام ببرید.
- ۱۲- مقدار مصرف کود سرک تابع چه عواملی است؟ نام ببرید.
- ۱۳- مزایای کودپاشی مکانیزه را بنویسید.
- ۱۴- عوامل تعیین کننده مقدار کود سرک در زراعت گندم را نام ببرید.